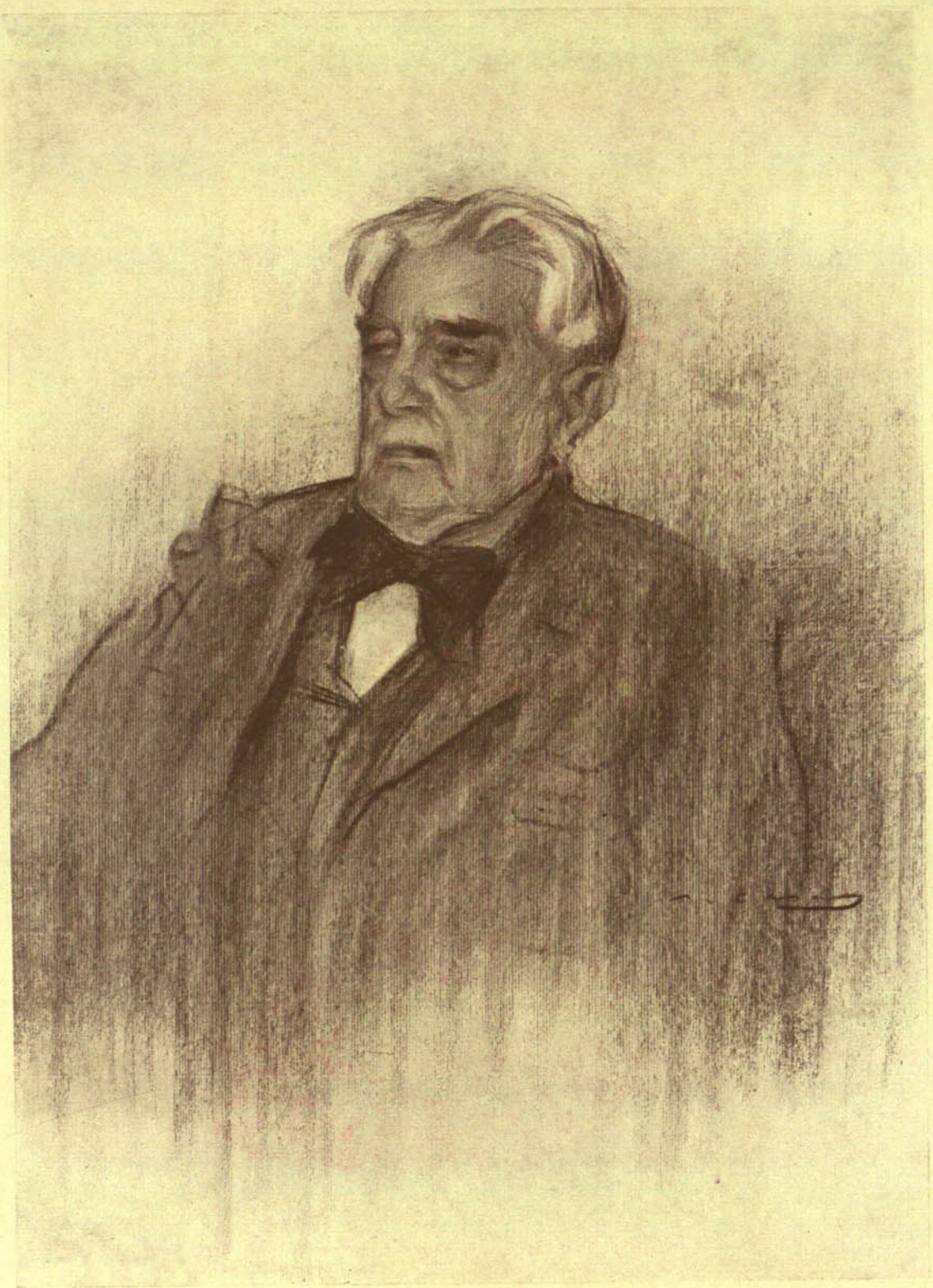

ESTUDI D'INTERIOR, PER R. CASAS
(PERTANY A N'EN JAUME BALADÍA)

GONZALO BILBAO, PINTOR, POR R. CASAS

DON JUAN VALERA, PER R. CASAS

RETRATO DE LA SRTA. ISABEL
LLORACH, PER R. CASAS

am tot y serho tant excel·lentment, sino com autor de noveles i qüentos i com sapien·tíssim crític, quins escrits formen numerosos volums. Partidari el senyor Valera de l'Art per l'Art, no ha tractat en les seves noveles d'ensenyar ni de provar res, deixant als sabis i als périts en les ciències, l'ensenyar als seus semblants i com diu el senyor Valera en el prólec d'una de les seves noveles, si algú dedueix conseqüències o finalitats morals de la lectura dels seus llibres, ell i no l'autor será el responsable. Son les noveles del senyor Valera, llibres d'entreteniment, áticament escrits, que no horritzen ni entristeixen l'esperit am espantoses narracions de desgracies y de vicis socials o familiars, ni'l fan rumiar am fórmules i ensenyances am les que els mixturaires sociólec-literaris pretenen millorar l'humanitat.

El casticisme i hermosura del llenguatge, la delicadesa del seu tó festiu i certa malícia o finíssim humor, son prendes que s'alaben en les noveles y qüentos del senyor Valera. Més també s'ha pretés senyalar en les seves ficcions novelesques, el defecte de que'ls seus personatjes recordavan molt al autor, en el sentit de ser poc reals o *viscudes*, com se diu, si bé am poc encert, doncs s'han de tenir per molt reals i fins alguns d'ells están fixats en el paper, desde la realitat; cap a les terres de Córdoba, i fins en altres, dehuen *coneixers*, com conta el senyor Cánovas de l'heroïna de *Pasar-se de listo*, qu'era una honestíssima senyora, després que's sapigué qu'havía

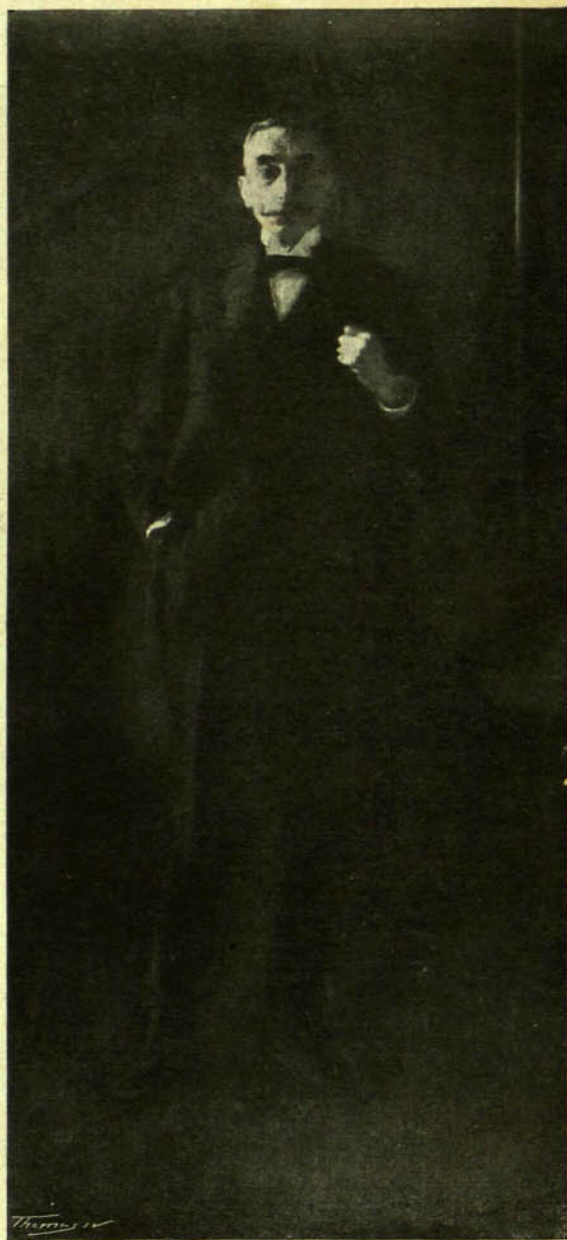
MANEL FUXÁ, ESCULTOR

PER R. CASAS

obligat al seu marit, a tirar-se de dalt a baix del viaducte del carrer de Segovia. Una de les noveles més celebrades del senyor Valera, es *Pepita Giménez*, quin mérit pregonen les sis o set traduccions a tantes altres llengües europees i les seves nombreuses edicions, seguintla en celebritat, *Doña Luz*, *Las ilusiones del doctor Faustino*, *El comendador Mendoza*, *Pasarse de listo*, *Génio y figura* i *Juanita la larga*, i no recordo si alguna més, fora de *Morsamor*, la seva última novela, publicada en 1899, qu'es sens dubte el llibre més ben escrit en castellà, de dos o tres sigles ensà, i además, una de les millors noveles del seu autor i de la literatura espanyola no tant sols d'aquests temps, sino de l'edat d'or. En *Morsamor*, se contenen les transformacions un xic maravelloses i els treballs del orgullós i assedegat de poder i gloria, Fra Miguel de Zuheros, l'home de tots els temps que's desvia per abastar lo qu'està fora

d'ell, oblidant lo seu propi que no es tant passatjer ni mudable, per arribar a la famosa *reconciliació suprema* i repetir amb el sabi, «que ni la carrera es dels lleugers, ni la guerra dels forts, ni el pá dels sabis, ni les riqueses dels doctes, ni la gracia dels artesans, sino el temps i la casualitat en tot».

Els qüentos del senyor Valera, no son pas menos apreciats que les seves noveles i alguns d'ells son perfectíssims de llenguatge i de construcció literaria, com per exemple: *Asclepigenia*, *Parsondes y Gopa* i d'igual afavoriment frueixen les seves poesíes i els seus treballs crítics.

DON JOAN MILLET

PER R. CASAS (OLI)

RETRATO DE LA NENA
LABARTA, POR R. CASAS

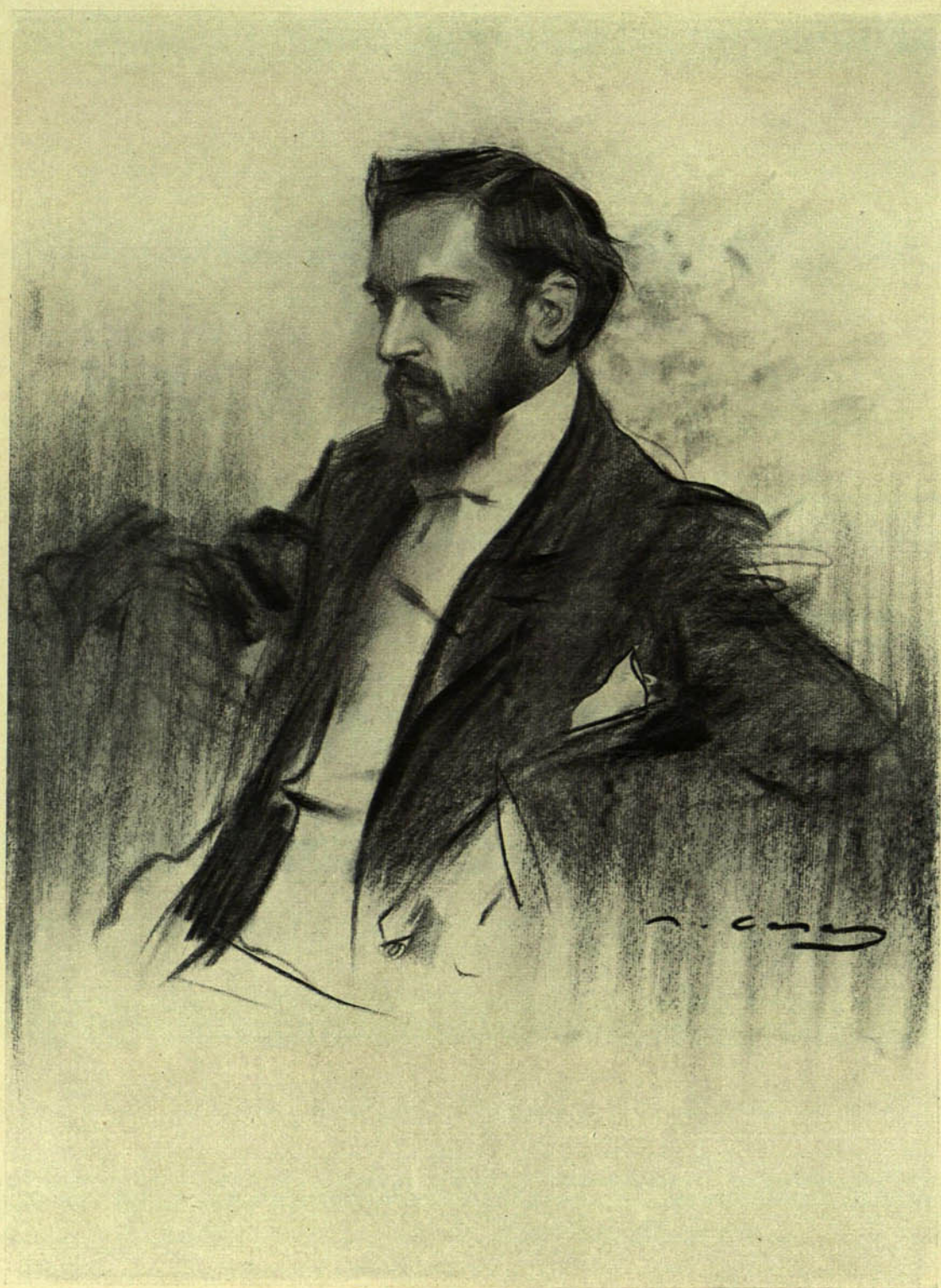
EL POLLASTRET, CRÓQUIS DE R. CASAS
(CAU FERRAT, DE SITGES)

JOAQUIM QUINTERO, PER R. CASAS

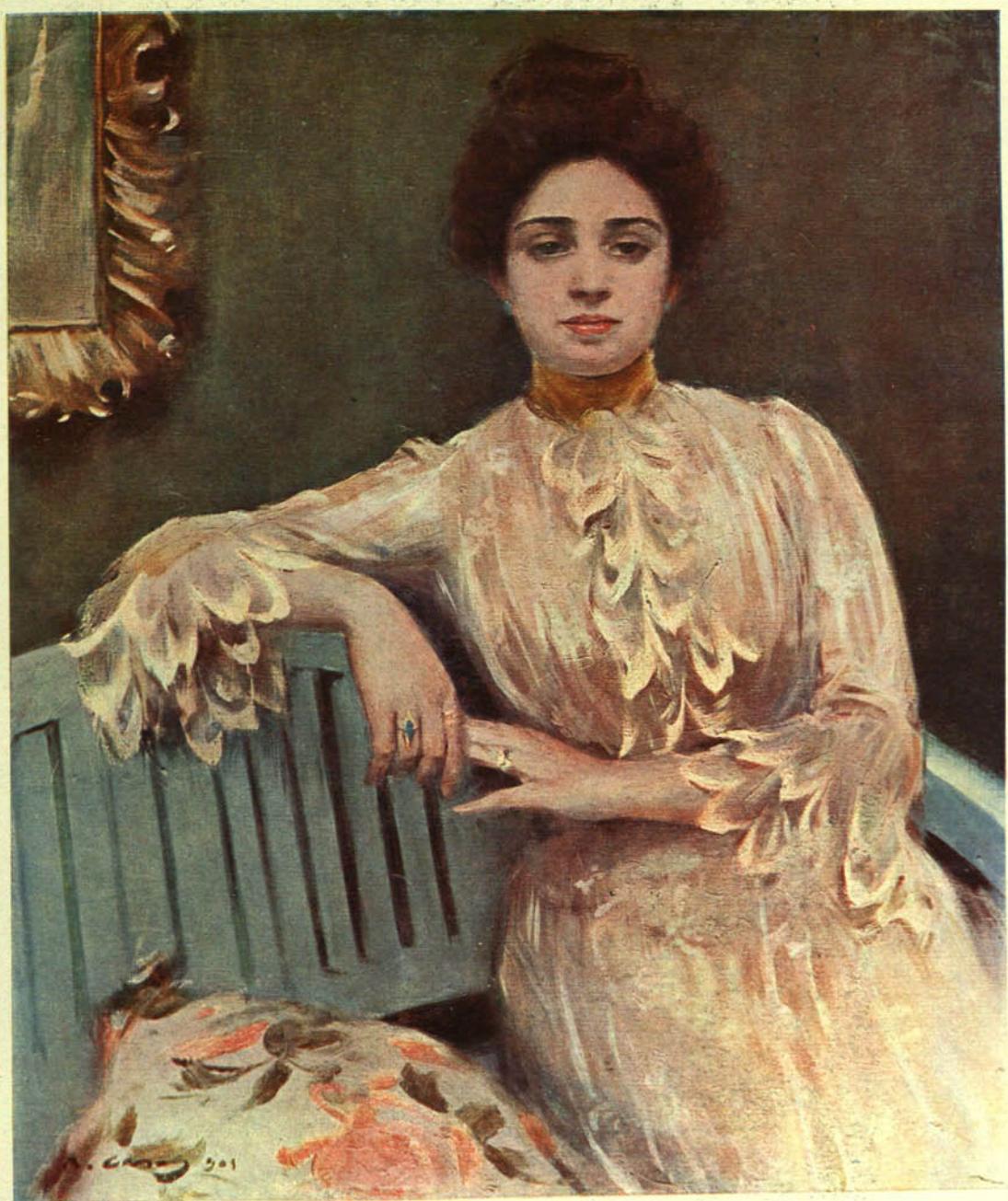
RAFEL DOMENECH, PROFESOR D'ESTÈTICA A
L'ESCOLA DE BELLES ARTS DE MADRID, PER R. CASAS

CÀRLES PIROZZINI, PER R. CASAS

MASTER JAMES BALADÍA
RETRATO PER R. CASAS

RETRATO DE LA SRTA. MERCÉ
LLORACH, PER R. CASAS

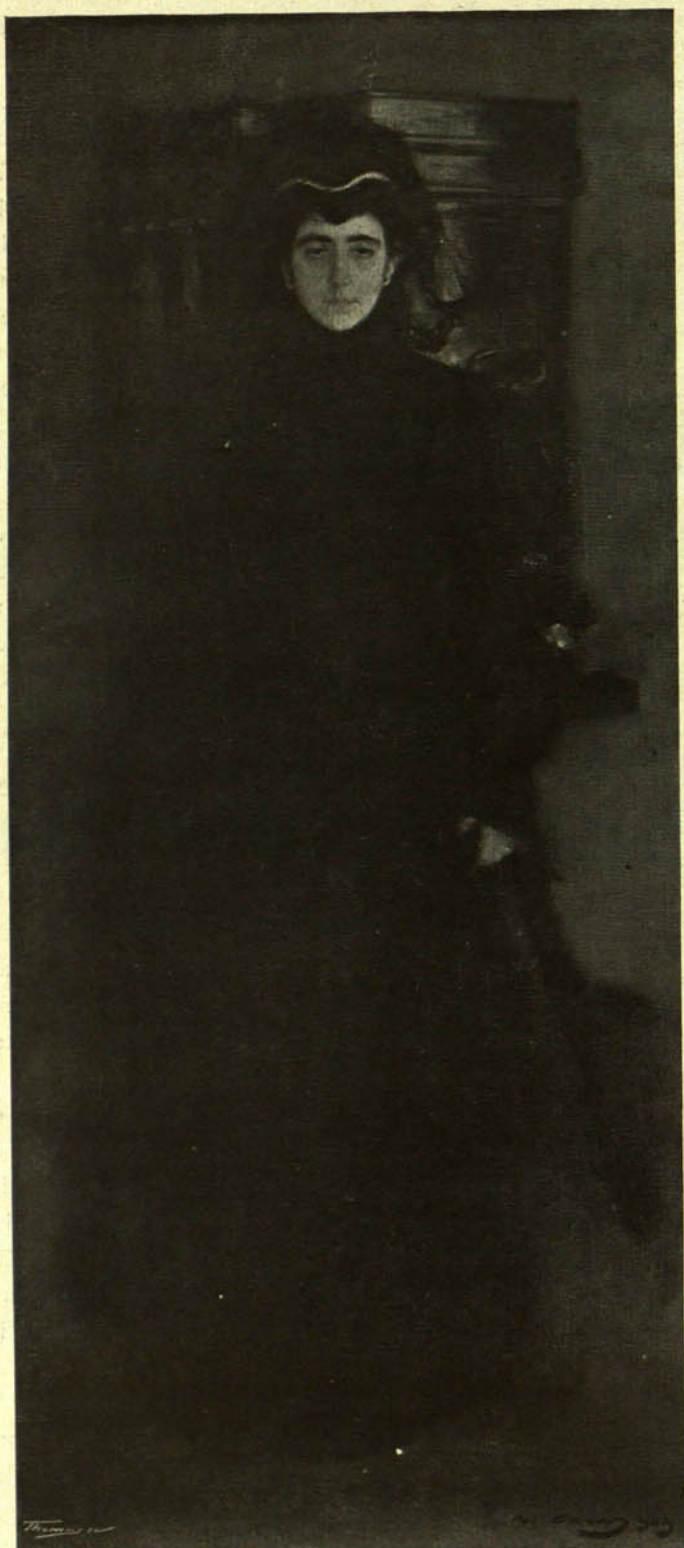
ESTUDI PER UN CARTELL

PER R. CASAS

De les seves poesies originals, ha dit am gran veritat el senyor Valera, que fins am totes les seves faltes, valen lo que val la seva prosa, i en elles hi ha latent, en germe, en líric i concís resúm, tot lo que ha sentit i pensat més tart am major amplitut. No son versos vulgars, sino poesia sabia, d'un origen tan variat i profund com ho es la cultura del seu autor i qu'enclouen com també les poesies del senyor Menéndez Pelayo, contínues alusions mitològiques, històriques, etc., sense que deixen de ser produhides per la més alta inspiració. Goethe, deie de les seves obres, i aquí vé apropósit parlant de les poesies del senyor Va-

lera, que no serían populars, perque no estavan escrites per les multituds, sino pensant en aquells homens que dessitjessin i busquessin lo qu'ell havia desitjat i buscat, seguint el mateix camí qu'ell.—Deguts als extensíssims coneixements llengüístics del senyor Valera, hi han les clàssiques versions al castellà, de nombroses poesies de celebrats poetes estrangers, la traducció de l'obra de Schack sobre la poesia i l'art dels alarbs a Espanya i a Sicilia i sobretot la seva espléndida traducció de les pastorals de Longo, o siga *Dafnis i Cloé*.

En la crítica literaria frueix també el senyor Valera de justíssim renom. Les disertacions i treballs crítics qu'ha publicat, son nombrosíssims i alguns d'ells constitueixen obres importantíssimes per l'història crítica de la literatura espanyola. Figuren entre ells com principals, el discurs llegit en la Reial Academia espanyola, en 1864, *sobre'l Quixot*, i *sobre les diferents maneres de comentarlo i judicarlo*, qu'es el millor estudi crític que s'hagi escrit fins avui, sobres un llibre tant famós, sense els rebuscaments de finalitats amagades, ni explicacions de les complicadíssimes venjances i demés que s'han atribuït a Cervantes, sino posant ben bé en clar lo que's volia enfosquir, es a' dir: que

RETRATO DE LA SRA. VIUDA DE CODINA
PER R. CASAS. EXP. DE LA SECESSIÓ. VIENA

ESTUDI PER UN RETRATO.
DIBUIX DEN R. CASAS

EXCM. SR. GOBERNADOR CIVIL DE
BARCELONA. RETRATO, PER R. CASAS

ELS DOS TREVALLS, PER R. CASAS
(PERTANY A N'EN JAUME BALADÍA)

EMILIO SALA, PINTOR, PER R. CASAS

RUPERTO CHAPÍ, COMPOSITOR, PER R. CASAS

Cervantes, no va tenir cap més intent fora de posar en aburriment dels homes, les fingides i disbaratades histories dels llibres de cavalleries, si bé lo immortal i gran del Quixot, está per demunt d'aquest intent i nascut de l'inconscient inspiració de Cervantes, que no's donava compte al escriurel, en lloc de repetir les censures que sobre'ls llibres de cavalleries habien escrit altres ingenis espanyols, parodiaba l'esprit cavalleresc, confirmantlo en el millor llibre d'entreteniment qu'ha produït l'humanitat. Son també notables estudis crítics del senyor Valera,

ESTUDI PER UN CARTELL

PER R. CASAS

les seves *Cartes americanes*, lo qu'ha escrit referent a l'*originalitat i el plagi*, a la *llibertat en l'art*, i'l *Faust de Goethe*, la seva opinió sobre Leopardi, els articles que aparequeren en *La Revista de España*, sobre l'art d'escriure novel·les, en els qu'impugna d'un modo graciosíssim i am gran aplec de sólits raonaments, la teoria artístic-literaria que s'apoya en el més groller materialisme, que destrueix tota poesia i que fa en realitat del art d'escriure novel·les, un apendix literari de la medicina esprimental, i molts altres treballs difícils d'enumerar.

Ultimament ha publicat el senyor Valera, quatre volums del *Florilegi de la poesia lírica castellana en el segle XIX*, qu'ha promés acabar en un quint i darrer volúm. Aquest florilegi, es per els prólecs i estudis de poesies que conté, un llibre d'una riquesa i assahonat judici imponderables, superior en crítica artística a l'obra del Marqués de Valmar sobre la poesia lírica del segle XVIII a Espanya, i que constitueix el treball crític més serio que s'ha publicat referent a la literatura espanyola contemporania, desde'ls Moratins, fins als nostres dies. Els capítols referents als romàntics son molt importants, per tractarlos el seu autor amb especial carinyo, especialment Espronceda, a n'el que té en tant alta estima el senyor Valera, que'l compara am Goethe i am Byron.

FRAGMENT DEL MONUMENT AL DR. ROBERT PER J. LLIMONA

Que visca molts anys el senyor Valera, perquè el seu vigorós i seré esprit ens dongui més obres per aplaudir i fruir, per el nostre bé, ja que la seva gloria no tenim de ferla nosaltres, sino que com el poeta llatí, pugui dir el senyor Valera:

Exegi monumentum ære perennius,
Regalique siter pyramidum altius;
Quod non imber edax, non Aquilo impotens
Possit diruere, aut innumerabilis
Annorum series et fuga temporum.
Non omnis moriar....

PERE MOLES

L'OBRA DEN CASAS

EL retrato i la gentada, son els dos vorers del camí seguit per en Casas. — Els comensaments d'aquest pintor, (ja fa cosa de vint anys) no foren pas l'obra de juvenesa que més tart fa somriure al pintor qu'ha posat seny i als seus amics dels primers temps.

Cal créuer qu'aquets primers assaigs eran la fórmula definitiva, esclatant espontàniament del temperament que debia desenrotllarse i arrodonirse, sense desviar-se de les primeres sensacions descrites per el dibuix i el color.

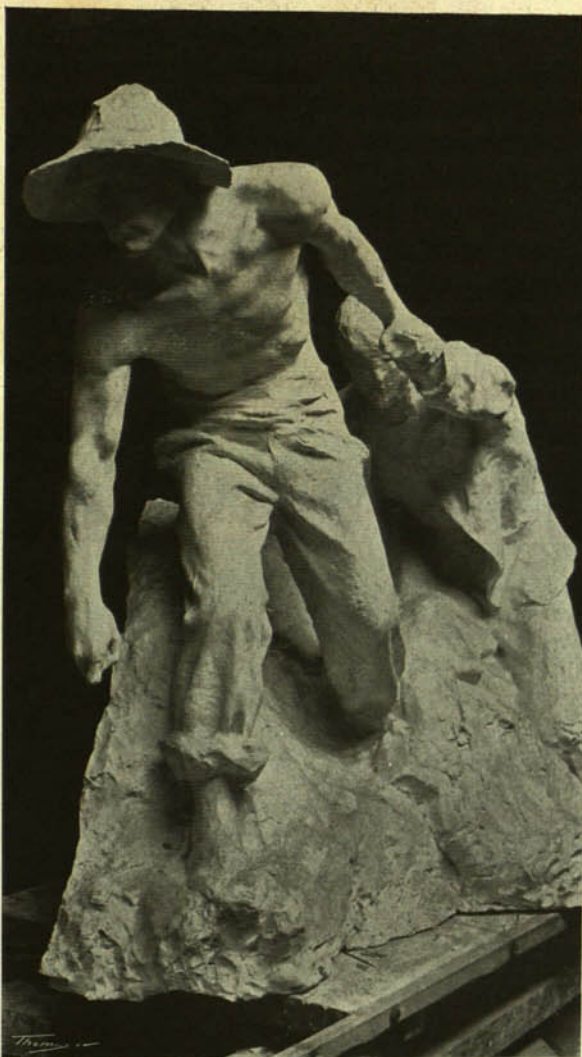
En 1883, en Casas va exposar al *Salon* dels Camps Elíseus, el seu retrato, un xic disfressat, com vist a contra claror de la visió d'Espanya, a les hores en gran predicament al taller den Carolus Duran. — Els seus setze anys, que feien del nostre pintor el benjamí dels deixebles d'un mestre tant enamorat de Velázquez, convertían la seva felís estrena, en encoratjador comensament malgrat els dubtes provocats per la precocitat aparent del *petit espagnol*, quins ullassos de curt de vista, semblavan amagats al aguait de

FRAGMENT DEL MONUMENT AL DR. ROBERT PER J. LLIMONA

la vida. — Un xic més tart, va gosar pintar un gran quadro realista, que no's separava de la primera inclinació més que per la reunió d'una gran quantitat de retratets aïllats, aplegats amb unes atrevides taques que traduïan el formiguer de la gentada madrilenya anant als toros, una tarde d'estiu i sota aquell cel de un blau intens, característic de les altes planuries castellanes.

Si'ls primers quadros enviats al *Salon*, no semblavan dubtes de jove, fou degut a la tirada que sempre sentí envers el genre de pintura de les dugues obres exposades; tirada que de primer se declarà naturalment, irreflexivament portada per les dots naturals, per acabar dirigida més tart per una naturalesa re-

FRAGMENT DEL MONUMENT AL DR. ROBERT

PER JOSEPH LLIMONA

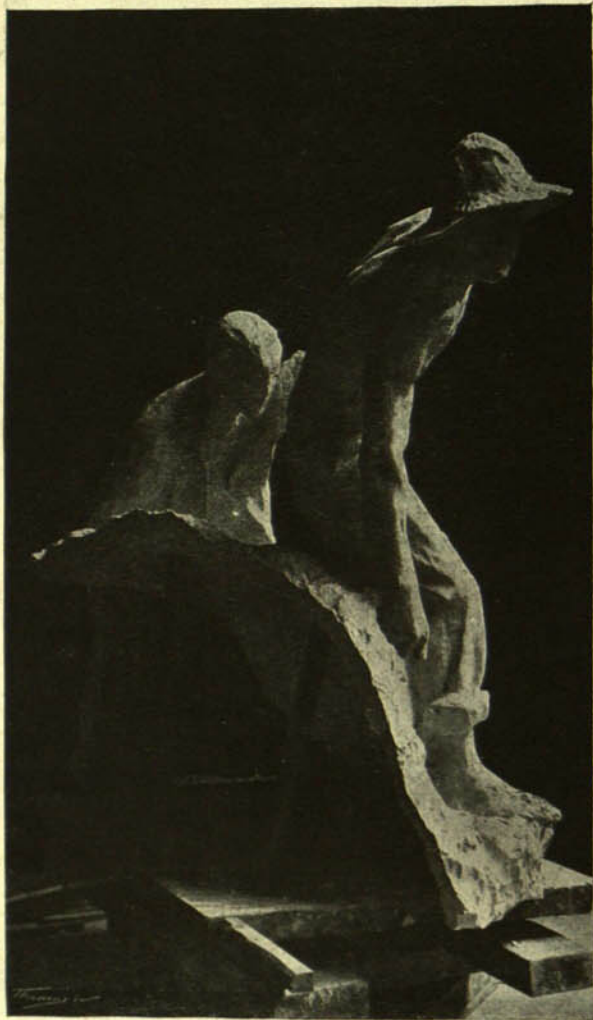
forsada quant el curs del temps canviava els despreocupats en pensadors. La infantesa i l'adolescència den Casas, no son més qu'un seguici de ninotets i d'estols comentantlos; els objectes que despertaren l'interés del noi, foren les imatges dels seus companys, o dels mestres malcarats, trassades per una mà encara barroera. No cal pas dir que ben jovenet s'acostumà als càstics escolars i als renys inútils que l'aferravan més i més en les seves inclinacions, fent néixer la vocació, amb una tossuderia de la que mai s'ha separat, fentne el seu millor company de camí. — Amb aquets precedents, el seu retrato vestit de *chulo* i l'*Entrada als toros*, no eran més que la resultant presentable d'una llarga sèrie d'assaigs i d'estudis del mateix genre; aixís com l'obra actual den Casas, que ja es considerable, es senzillament l'encaminament cap a la perfecció del retrato i de l'aspecte de la multitud.

A voltes, potser s'ha deturat com per esplaiarse, atret per l'encís d'alguns

estudis que semblaven allunyar-lo del camí dibuixat per les seves teles més encertades; mes invariablement, l'inclinació natural ha tornat ràpidament, acusant-se més forta i formant poc a poc, una personalitat d'alló més sòlida.

Sense contar les llargues sèries de *chulas* i de parisenques de París o de Barcelona (en Musset bé hi va trobar andalusses), dels incidents de la crudel i esclatanta festa dels toros, dels cartells, caricatures i tarjetes, les fites de l'obra den Ramon Casas, están marcades per retratos i moviments de multituds mogudes per empenyes contínues o violentes. Amb aquests dos genres de pintura, ha obtingut, sense buscarlos, els seus éxits més grossos; de primer, a París, més tart a Berlin i a Munich i a la fi, a les Exposicions nacionals espanyoles (1); refinada manera, seguida am consciencia, d'ensenyar als artistes, fins a quin punt es dura la vida.

Els retratos den Casas, poden dividir-se prácticament en dugues sèries:

FRAGMENT DEL MONUMENT AL DR. ROBERT

PER J. LLIMONA

els dibuixats, constitueixen la primera; els pintats, la segona. Els primers, quin nombre catalogat sorprén (2), son generalment l'impressió produhida en el pintor per el personatge retratat. Per aquestes sensacions quina discussió no pot ser llarga, l'autor deu afinar ex-

(1) Cal exceptuar les exposicions de Barcelona, en les qu'en Casas fou distingit ben aviat, al igual den Rusiñol i den Zuloaga, companys amb els que compartí l'honor d'esser refusat per el comité de la nostra secció, quant tingué lloc l'última Exposició Universal de París. — I tinguís en compte, que'l mateix quadro refusat, l'hi valgué el ser inscrit entre'ls *sociétaires* del Camp de Mars i l'obtenció d'una primera medalla a l'exposició d'enguany, de Madrid; i si aquestes diferencies no descalifiquen tots els Jurats, marquen la valua del que patirem nosaltres, a l'Exposició de 1900.

(2) Actualment, passen de 600.

SAN SEBASTIÀ. ATRIBUIT A RIBERA
EXP. ART ANTIC, BARCELONA. (COL. L. CORTÉS)

JOIA MODERNA

TALLERS DELS SENYORS FILLS DE CARRERAS

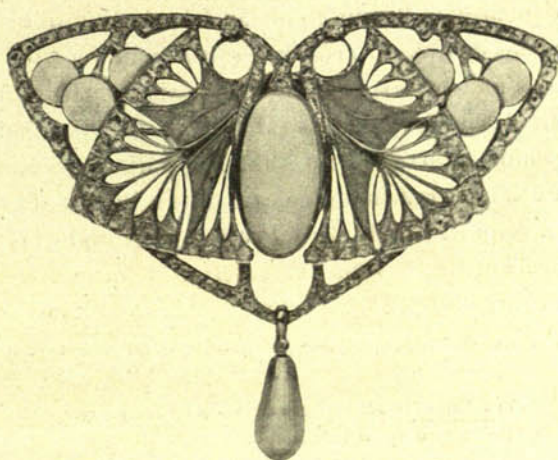
traordinàriament el seu discerniment, resultantne notes íntimes, socials i fins històriques i filosòfiques, — que no son pas coses menos importants, — els retratos dibuixats per en Casas.

Aquestes imatges que comensaren com lleugers croquis, en els que'l caràcter anava a frec de la caricatura, no foren durant molt temps, el resultat d'un plan persistent; l'artista, de temps en temps, feia en pocs moments el retrato d'aquells quin aspecte l'interessava, prescindint de tota idea de

conjunt; eran fulles d'un llibre heterogeni i deslligat, aont solzament se reflexaven fugitives impressions.

Més tart, l'idea de conservar l'aspecte dels homes de la seva generació, amics, companys, artistes d'altres terres i'ls que visitavan la nostra, el va obligar, sense adonarsen, a formar la nodridíssima galeria qu'es un fidel document per el quadro del nostre temps, vist a través del aspecte dels que visitavan el seu taller, a Barcelona, a Madrid o bé a París. — Els primers centenars, eran figures senceres, en les que ademés del cap preferentment dibuixat, hi jugavan un paper importantíssim l'indumentaria, el plantar i altres detalls peculiars del personatge. El desitj de perfecció, el va induir a concentrar la seva atenció a la testa, augmentant les dimensions del esbós, per arribar a una major exactitut psicológica no solzament en la semblansa, sinó també en les línies característiques que ja podían esbrinar-se en les sessions cada cop més aprofitades i més llargues.

A n'aquesta nova forma perteneixen quasi tots els retratos de la série de Madrid,

JOIA MODERNA

TALLERS DELS SENYORS FILLS DE CARRERAS

JOIA

CARRERAS

i tant aquests com els antics, son molts cops realats am detalls de color, dels que no pot prescindirse dintre d'una collecció qu'enclou personatjes de tota mena de terres, desde la Sada Yacco, a les rosades cares dels artistes del Nort més alt. — Aquests retratos, — sobre tot els últims, — han sigut l'íntima i primera discussió entre les variacions d'idees del pintor, per arribar a un projecte de retrato definitiu, com únicament pot con-

seguirse pintant al oli (1). — Amb aquest treball qu'estalvia molts arrepeniments dels que'n sofreix la tela, no para l'investigació fins arribar al grau máxim de la técnica i del desitj dels que disposa el pintor i aixís, l'últim estudi, és ja un verdader esbós de solució resolta.

Si aquest método sintétic ha obligat a n'en Casas a una tasca cada cop més exigent, amb ell ha obtingut resultats d'un interés artístic i social més intens. Els seus darrers retratos, posseeixen aquella forsa que permet endevinar *de que fa* el personatge, mestres sigui *poeta* si fa versos, i *escriptor* si publica escrits. I els negatius, també's transparenten, ensenyant al fals delicat, vivint en un cos de camàlic.

Aquest mateix procediment de naixent exigencia envers ell mateix, ha portat a n'en Casas al domini plástic de les multituds, fixant amb el color i la forma, un *retrato colectiu*, que no's rebaixa fins a l'esmicolament de detallar cada hú dels que componen l'aplec, aixís com tampoc distreuen en els seus retratos individuals, els detalls de puntilles, joies i condecoracions. Els conjunts, ens diuen l'impressió que dominava l'aglomeració d'homes descrita: l'esperit esmortuit, el silenci reforat am l'ambient despulat, en el *Garrot* (2); el neurótic i llasciu tremolar dels perduts que's diverteixen abans de divertir als altres, saltironant am ritmes felins i al só d'una orquesta desguitarrada: aixó el va atréurer i va fixar en el seu *Moulin de la Galette* (3). El suau plaher i'l soroll somort d'una multitud tranquila, fruint en l'espectacle plástic d'una tradicional i alegre festa relligiosa, fou lo que tractá de pintar en la seva *Professó de Corpus* (4) quin trágic acabament no podía prevéurers. En altres obres, la sensació del artista i del observador, es més complexa i es que'l conjunt es un aglomerat de detalls, per serne protagonistes tots els personatjes qu'omplen el plá-

JOIA

CARRERAS

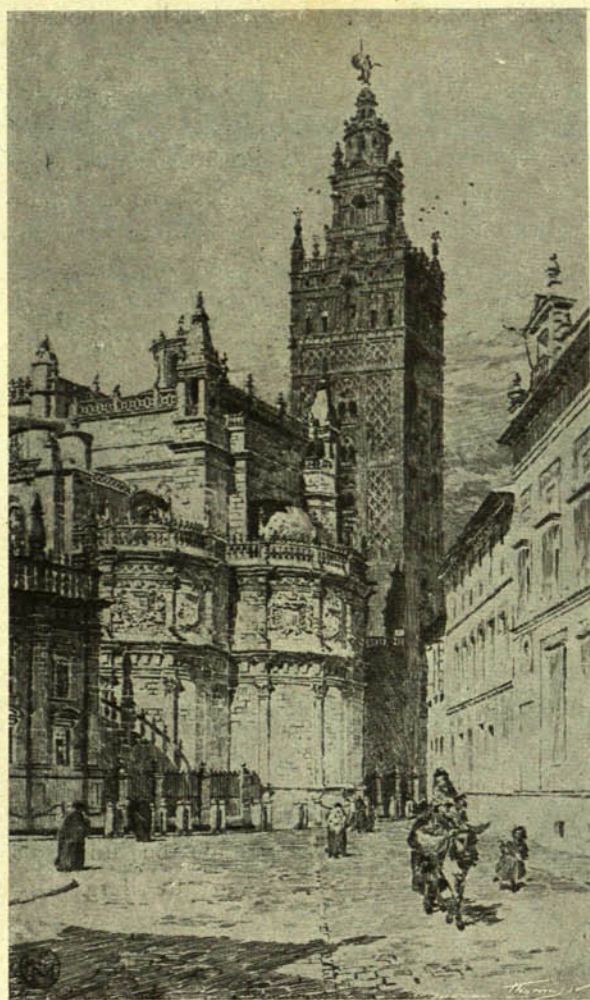
(1) Vegis l'estudi pera un retrato, págs. 302 y 303.

(2) Museu modern, de Madrid.

(3) *Cau-ferrat*, de Rusiñol, Sitges.

(4) Museu municipal de Barcelona.

LA GIRALDA

AIGUAFORT DEL ARQUITECTE SUEC MOLIN

les fulles seques i la multitud agitada, les atapaïdes empentes, no son més que la causa, l'explicació i el complement d'aquell retrato individual. En Casas, hauria pogut pintar unes empentes fotogràfiques, en les que cada model s'hauria pogut conèixer, mes el pintor esculleix el seu centre d'acció, enfoca la seva voluntat i pensa, cosa negada al objectiu, que tant detalladament reacciona l'imatge del capdill victoriós entrant a una ciutat vensuda, com la del últim nyébit que s'ho mira enfilat a dalt d'un arbre.

..

Entre'ls retratos dibuixats i'ls *quadros*, poden col·locarse els nombrosos retratos al oli pintats per en Casas; aquestes obres, tenen ensemps, les qualitats que realsan els retratos al carbó i la solidés de les figures principals dels

de la tela; aixó succeïx en el *Ball de tarde* (1), quina agrupació i l'aspecte, recordan, — am totes les salvetats degudes a les diferencies del temps i de la técnica, — l'interés seccionat dels retaules. Per fi, en el darrer quadro exposat, *Barcelona 1902* (2), el lloc del retrato o figura individual i el del conjunt, están repartits de modo que'l segon serveix de camp o fons al principal. A primer terme i equilibrant am l'intensitat del valor, un gran espai void, un guardia civil refrena el seu cavall, per no xafar un individu caigut, de aquella mateixa multitud que persegueix. En aquestes dugues figures se concentra l'atenció i l'acció viventa del quadro; tot lo demás, la pols, el fum, els núvols,

(1) Pertany al Círcol del Liceu, de Barcelona.

(2) Museu Modern, Madrid.

seus quadros i fins de l'ambient ajustat, del encert en tallar la tela en bons límits del plà, ben equilibrats en quant als diferents valors de les coloracions i harmonisats sobriament, am games baixes a les que generalment se dona el nom de grises.

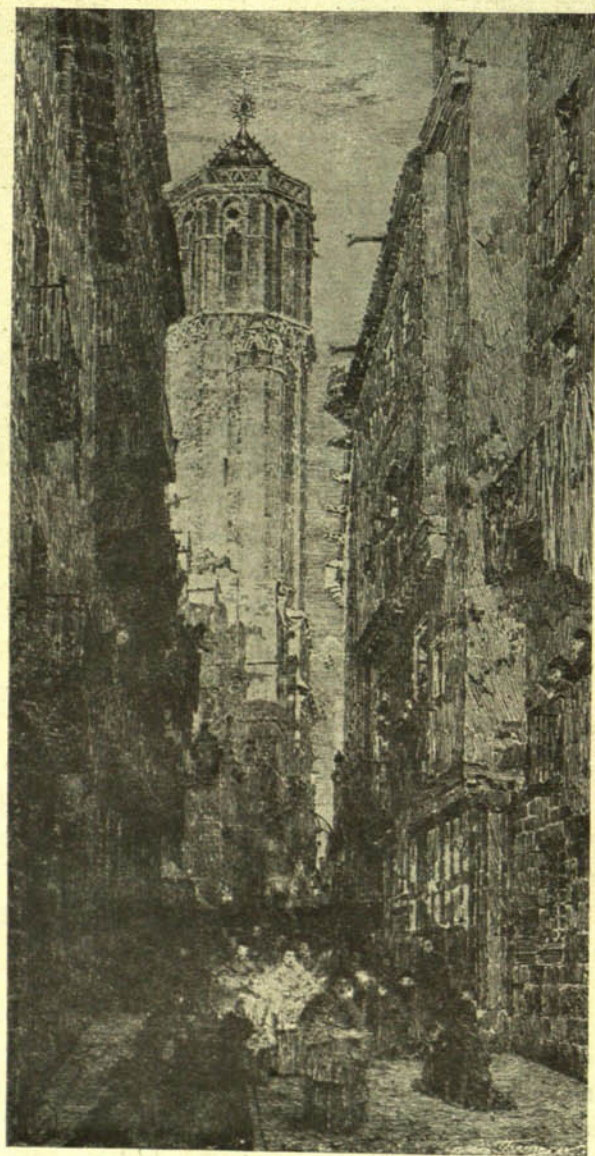
Totes aquestes condicions, les obté en Casas, per un mecanisme que resulta vinculat en el maneig del pinzell com si apartés de les cares les tonalitats vulgars, per circumscriure-les en els detalls del trajo, del pis, o dels objectes que completan el caràcter del personatge retratat; aquestes parts secundaries de l'obra, que no deuen distréurer l'atenció de la part principal, están tractades am la sobrietat del efecte indispensable per obtenir que tot lo que

rodeja al personatge, sembli pintat am extenses pinzellades d'una sola pessa, però casades les unes am les altres i de matissos variants. I es qu'encara que molts cops la superficie aparent amagui preparacions que anyadeixen pasta a la pintura, la part definitivament exterior, ha sigut sempre pintada en una sola sessió, de llarga durada.

La cantitat de temps transcorregut i el conjunt d'opinions que mereixen ser tingudes en compte, permeten colocar entre'ls millors retratos al oli pintats per en Casas, el que va presentar al primer Salon del Camp de Mars: *La senyoreta E. C.*, el de l'*Erick Satie* (1), els de les *Senyoretas Llorach* (2) i el de la *Se-*

(1) Pertany a Mr. Ch. Deering, de Chicago.

(2) Véginse les reproduccions en colors de les pàgines 287 i 299.

CATEDRAL DE BARCELONA, AIGUAFORT DEL ARQUITECTE SUEC MOLIN

J. M. SERT, PINTOR, PER R. CASAS (1899)

WOTAN, PER J. M.ª SERT

COMPOSICIÓ DECORATIVA, (CENTRE), PER UN
MENJADOR MONUMENTAL, PER J. M. SERT

nyora de Nieto (1). En quant al de la *Senyora Viuda de Codina* (2) pot posarse entre les mellors produccions del autor, perque ademés de posseir les condicions generals qu'avaloren l'interés artístic d'un retrato, — la semblansa, el dibuix, el colorit i l'ambient, — se distingeixen, com el de l'*Erick Satie*, (3) per qualitats d'ordre psicológic que provoquen una admiració major, entre aquells espectadors que no son més qu'escorcolladors de técniques curioses, mesuradors de proporcions o périts de fesomies.

* * *

Seria injust acabar aquesta breu relació de l'obra den Casas sense citar sisquera, els seus treballs de curiós en tota mena de procediments, aplicats molts d'ells, a les poques necessitats artístiques del reclam comercial, tant descuidat a Espanya per la pretenciosa ignorancia dels industrials que generalment *dicten* l'obra, sense deixar gaire llibertat al artista i aixís s'omplen les tarjetes, capsaleres i cartells, de medalles i de superlatius, en lloc d'atrèurer als clients am bonics dibuixos que, llampants i tot, son ben dignes de ser guardats. Per xó, es important lo qu'ha produït en Casas com a cartelliste; son els cartells que contenen en honorós nivells, els de l'*Anís del Mono*, *Cigarrillos París*, *Garage Central*, el de un *Sanatori* (4) el dels *putxinelis* dels IV Gats, del *Paper Boer*, el de la revista *Hispania* (que fou una tentativa artística notable) i més especialment, per tractarse de una cosa personal al artista, sense cap lligament d'assumpto ni de llegenda, els del *Pèl & Ploma*, fundat per en Ramon Casas, en 1899.

I aquesta altra *obra* accessoria, la publicació d'un periódic verament artístic, se converteix per nosaltres en principal, per haber sigut els quatre volums d'aquella revista, els sólits fonaments sobre'ls que s'ha fundat FORMA. — En Casas, va saber mantenir l'interés artístic del periódic durant dos anys, il·lustrantlo quasi tot sol, fins que'l moviment d'opinió intel·ligent l'hi valgué la cooperació de tots els artistes d'Espanya, i fins el de molts d'altres païssos.

I FORMA, ha comptat sempre amb els retratos que dibuixa en Casas, per presentar als seus lectors, aquelles personalitats que d'un modo o altre se relacionen am l'Art, i fins el de molts que per ser coneguts de tothom, no s'hi pert rés en reproduhir d'excelents dibuixos; i per aquesta fonamental col·laboració del pintor Casas en aquesta publicació, hem cregut molt convenient ferli l'ofrena del testimoni de reconeixement que consisteix en presentar reunides moltes de les seves obres, sense abusar d'alabanses innecessaries i de comparacions fora de lloc.

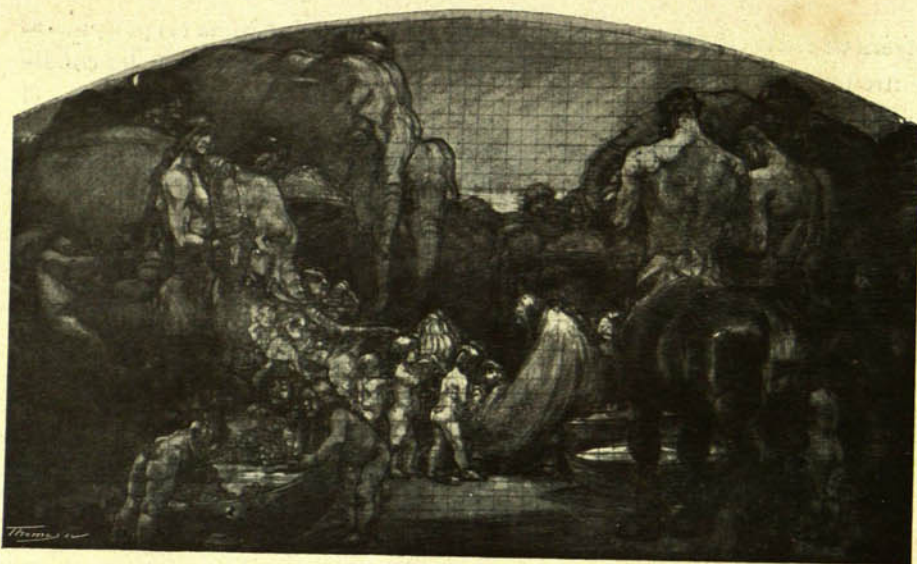
M. UTRILLO

(1) Pàgina 282.

(2) Pàgina 302.

(3) Pertany a la col·lecció Ch. Deering, de Chicago.

(4) Cartell que no s'ha publicat malgrat l'estar tirat, per haverse desfet l'empresa.

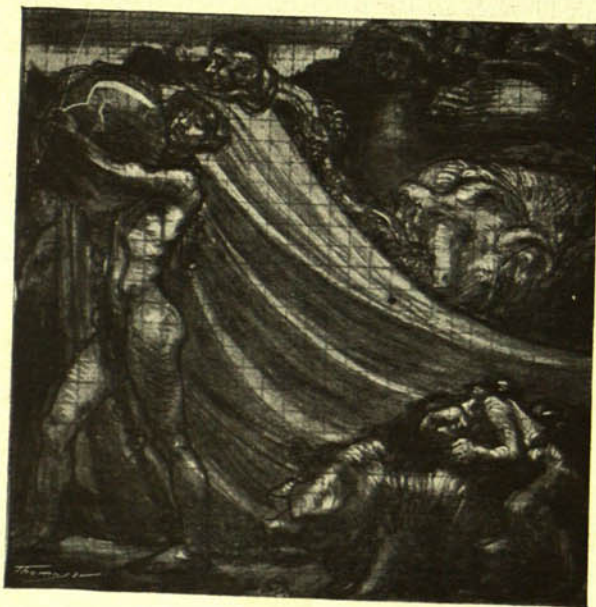

PROJECTE DE DECORACIÓ (CENTRE)

PER J. M. SERT

J. M. SERT, PINTOR

L'OBRA d'aquest pintor se presenta envolquellada d'un misteri que's fon tant bon punt se coneix de la vora i's dibuixa enérgicament la personalitat del autor. — Entre'ls pintors vascongats i catalans, aixís com entre'ls que treballen a París, se parla d'en Sert, com d'un artista am aspectes d'alquimista, atribuhintli fets i obres que l'enalteixen, els que tenen l'ànima prou gran per no sentir passions baixes i retallantlo am la mala bava dels

PROJECTE DE DECORACIÓ (FRAGMENT)

PER J. M. SERT

impotents i dels que tenen consciencia de la seva inferioritat, tots aquells que tenen la desgracia de corsecarse per el rau-rau d'una enveja constant, que fins els hi traspua en obres que deixen freda l'ànima del espectador. — Aqueixa mena de reputació, se sembla un xic a la que fruïe l'Huysmans, entre'ls que's pensavan que'l autor de *A rebours* vivia lo qu'escribia. Son aquestes apreciacions, filles del desconeixement que l'espectador llunyà

EL SEGUICI DE L'ABUNDOR.
PER J. M. SERT

EL SEGUICI DE L'ABUNDOR
PER J. M. SERT

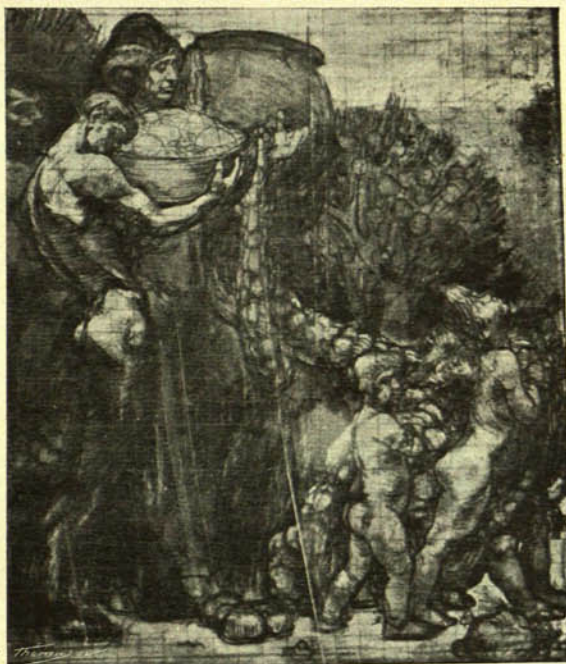
té de l'obra dels artistes, suposant que s'escriu com qui porta llibres i's pinta am la desinvoltura del qui fa ninots en un márbre de café; i les xafarderíes se confonen, s'engroxeixen, se barregen fins arribar a l'anecdota grollera repetida fins a sentirla tot el cíclic de relacions del chor de l'enveja, espantant de pas algún pobre home dels que viuen en perpetua convencionalisme.

La vritat es ben diferent de la que fan correr en les llargues hores de vaga, els petits *nibelungs* de les nostres arts. — Lo

que li passa a n'en Sert, es que *trevalla* i aquest fenomen tant extraordinari, mou un enrenou qu'esdevé intolerable per la seva sabia costum d'ensenyar lo que fa quant está llest i mantenirho perfectament invisible mentres dura la llarga i dolorosa gestació. —

En Sert, sempre ha treballat aixís, com tants altres que van fent el seu fet, sense remors de trompetes, de tempesta ni fàbrica. — Al costat dels treballs sorollosos que sobressalten i fan girar el cap a les multituds, hi han els treballs a la quieta, que solen ser els més personals i els que durant més temps desprenen lliçons de pensa o de bellesa. — Tota la primera educació del nostre pintor, va ferse tant internament, que al esclatar la vocació irresistible que

l'empenyia cap als camins de l'art, — plens de martiris, — la sorpresa igualá a l'impossibilitat de ferlo canviar de ruta. — Del desitx indefinit dels primers temps — que son el de la formació del caràcter, — fins a les primeres produccions, en Sert tingué la ventura de fruit am la contemplació de les obres cap-

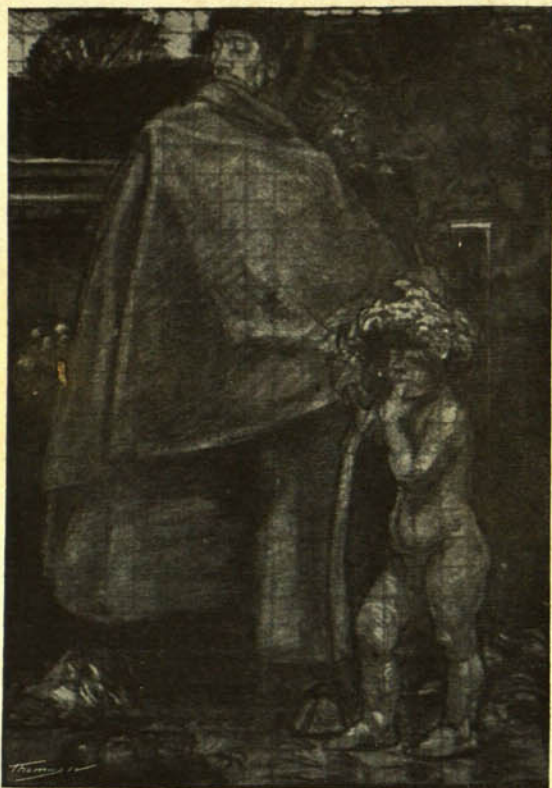
PROJECTE DE DECORACIÓ (FRAGMENT)

PER J. M. SERT

PROJECTE DE DECORACIÓ

PER J. M. SERT

PROJECTE DE DECORACIÓ

PER J. M. SERT

dals dels grans mestres més afins am les seves menes de sentir. — Llargues estades a Italia, Bèlgica i Fransa, el compenetraren am les produccions trascendents dels primitius i dels grans homes del Renaixement, no per treuren trossos a dreta i esquerra i fer-se una personalitat arlequinésca, sino per empendrer el camí sortint d'una bona base.

Les primeres obres d'en Sert, (que no eixiren del seu primer taller de Barcelona) foren assaigs com els que fá qualsevol pintor que comensa, pero sempre am l'aditament d'una idea personificada en la noblesa de la figura; d'un estudi discutit fins als darrers límits,

en el pleguejat, en les actituds, en l'expressió i en els accessoris. Entretemps, influía poderosament en obres d'altres artistes, am les seves converses de xicot seriós i acostumat a veurer la vida desde l'impenetrable fons d'un modo de sentir ben personal.

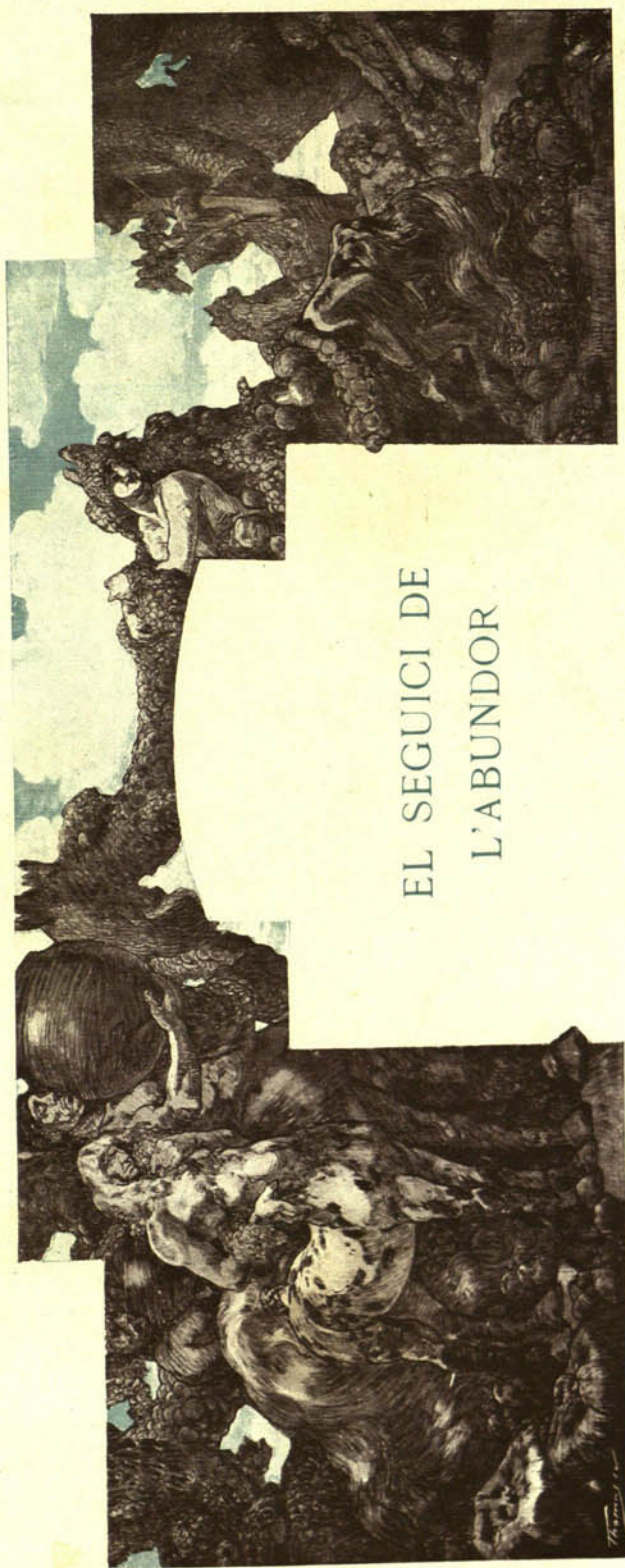
La primera obra que *casi's* feu pública, fou un *Amor*, impregnat d'aquell decadentisme de bon esser qu'en lloc de senyalar caigudes, obra l'espirit a l'esperansa en més sólides obres. — I aixís fou, quant després de molts estudis de taller i de fer i desfer grans projectes de conjunt, entre'ls que n'hi havia que en rés desmereixien del definitiu, (1) exposá en 1900 les seves decoracions murals formant l'*Homenatge a Pomona*, o'l *Seguici de l'abundor*. — Aquests diferents plans de pintura, han sigut les primeres obres d'en Sert que s'han vist a Espanya, aont han cridat l'atenció dels entesos i dels

PROJECTE DE DECORACIÓ

PER J. M. SERT

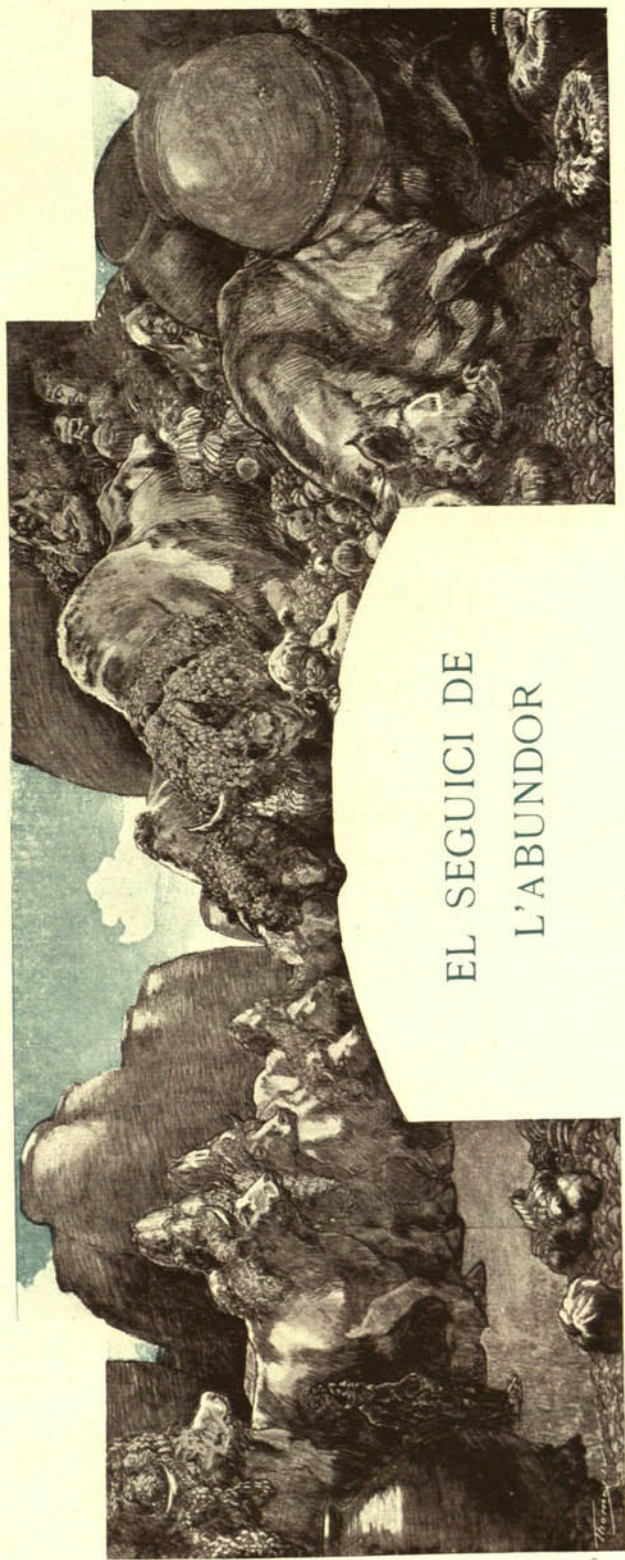
(1) Veginse les petites vi-nyetes d'en Sert, que publiquem.

EL SEGUICI DE
L'ABUNDOR

COMPOSICIÓ DECORATIVA, (COSTAT ESQUER), PER
UN MENJADOR MONUMENTAL, PER J. M. SERT

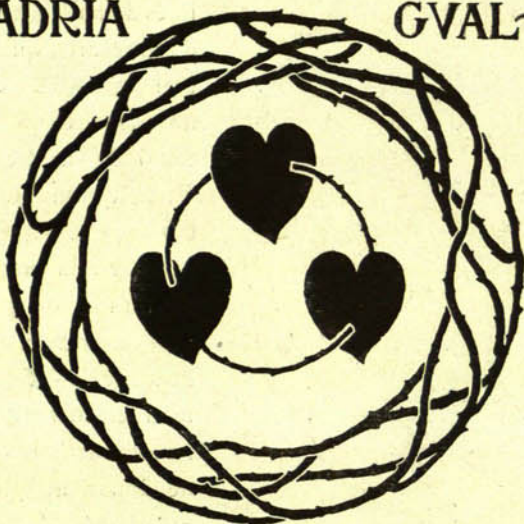
EL SEGUICI DE
L'ABUNDOR

COMPOSICIÓ DECORATIVA, (COSTAT DRET), PER
UN MENJADOR MONUMENTAL, PER J. M. SERT

ADRIÀ

GUAL

MISTERI DE DOLOR

• DRAMA •

ESTUDI PER UN CARTELL

PER A. GUAL

la riquesa de detalls dels mobles antics que l'enjoiellen. — La grandiositat de la composició i de les figures que porten les simbòliques ofrenes de l'abundor es ben clara per tothom.

Un'altra obra dels últims temps, es el *Wotan*, dibuixat al carbó, i ja despullat de tots els detalls indecisos amb els que'l novell artista amagava am inginy el desequilibri entre'ls seus desitjos i comprensió, amb els medis tècnics de que disposava per realitzarlos. — Potser se pot discutir si l'héroe escandinau, está representat al través de la modificació wagneriana, pero com han fet els artistes de tots els temps, en Sert ha espanyolísat el deu septentrional, donantli un lleuger aspecte quixotesch que ja escau a n'aquell arreglador del món qu'acaba vensut per els qu'ell creá. — Aixís els flamencs feren Venus dintre de l'ideal rosat i daurat de la seva terra i'ls italians del Renaixement tornavan florentines totes les faules greques, com Velázquez pintá un deu de la música, fill de les serres castellanes i un Mars qu'encara feia cara d'esser a Flandes.

L'obra grossa, la que tant si la pot acabar com nó, ha de donarli la reputació seriament reconeguda per tothom; la que dona la mida de les seves grans

que s'estimen el nostre art, i han passat entre mitx de l'indiferencia d'un país que no té cap edifici públic pintat am obres modernes de volada que no se surtin d'un aspecte de cromo de grans dimensions. — La reproducció gráfica, ens estalvia el descriurels, mes es precis recordar que formen l'obra primerenca d'en Sert; dibuixats am carbó oleaginós, ja fa cosa de set anys, formen a l'alsaria del plinte sobre'l que deuen descansar, una decoració qu'en rés distreu l'harmonía arquitectónica del gran menjador que deuen completar i

CARTELL

PER A. GUAL

qualitats de pintor, ajudades per una solidés de coneixements d'altres arts, que són ben escassos entre nosaltres, es la decoració de la Seu de Vich, quina descripció no podem fer sense mancar a la voluntat del autor, de que la vegi de primer, qui té de veurerla.—Sols ens manifestém segurs del resultat artístic qu'ha de donar al pintor, qu'ademés de gosar concebirlo i realitzarlo en un esbós acabat prou gran per veurers

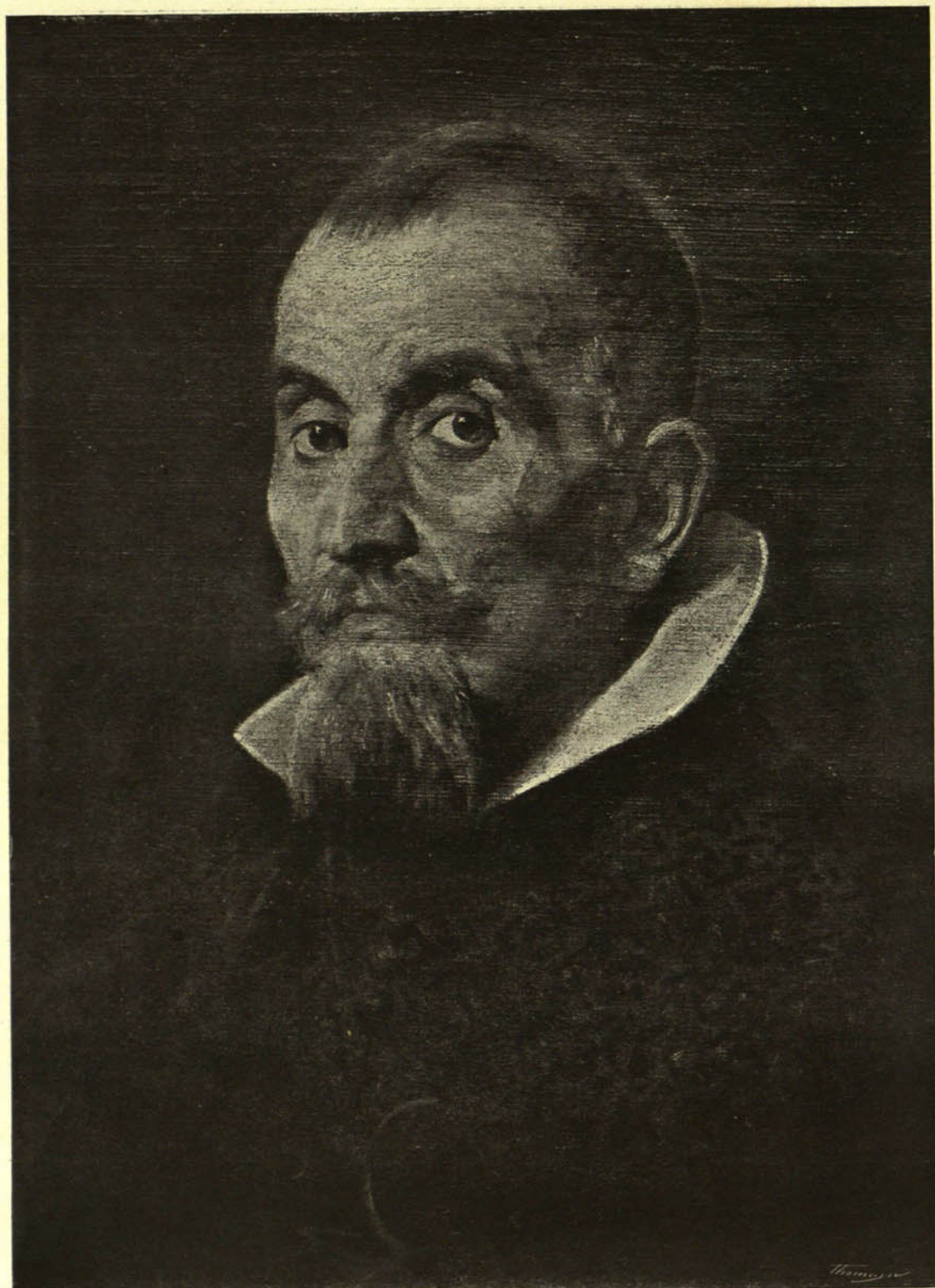
tots els detalls, dona aquest per inútil i n'está acabant un altre d'una escala doblada i am arreglos i millores qu'han d'arrodonir tant gran obra pictórica, quina dificultat més feble, es la realisació a la grandaria definitiva.

En quant a respectables i motivades impaciencies per el retrás amb el que deurían anarse realisant els diferents aspectes d'aquesta obra magna, sols tenim present i'ns serveix d'ordre de conducta, lo qu'han tardat molts bons artistes contemporanis en acabar obres d'empenta, sense fer l'ofensa a n'en Sert, de recordar les dilacions célebres del gran Lleonard, del Greco, al Escorial; molts sabém que'n Tissot s'equivocá de quatre vegades, al calcular el temps que tardaría en compasar totes les seves aquareles de la vida de Jesús, i ningú se'n queixa, perque val més tardar i ferho bé que cümplir com una lletra de cambi i prostituir un monument o un llibre, am cromets o estampes grans. Hi ha alguna persona intel·ligent que trobi temps perdut el que tarda en Joseph Llimoná, a fer el seu admirable monument al Dr. Robert?

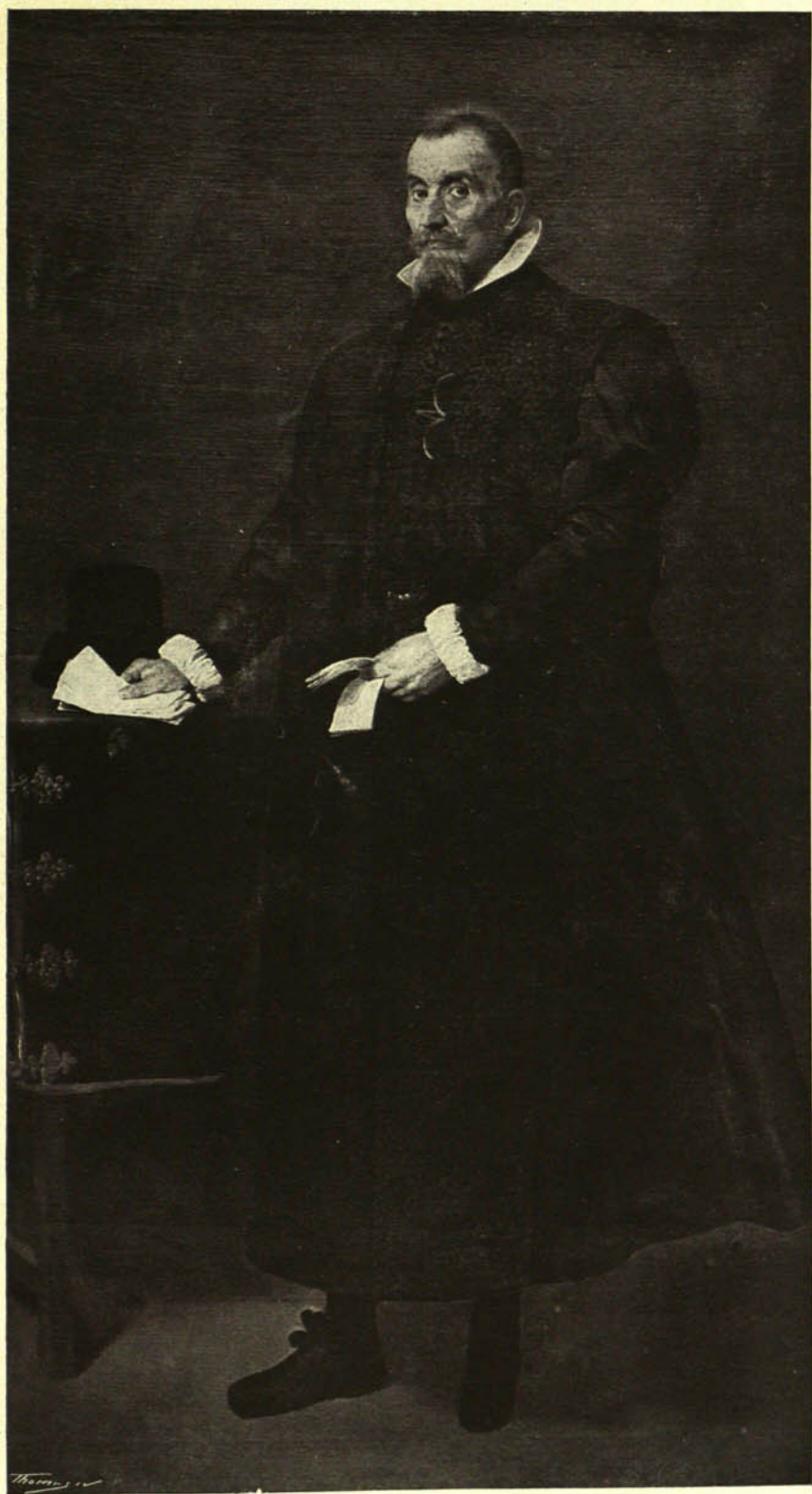
I aquesta obra, es prou clara i s'imposa am prou forsa, per desvaneixer la única temensa qu'hem sentit per la carrera artística d'en Sert, al veurel comensar ja fa anys, amb una volada tant gran que molts la voldrían per ells com assoliment del desitx definitiu. Tots els coneixements que se li veian, tots aquells estols de pintures famóses llargament contemplades, sota la seva forsa de criteri sabent, pero prescindint quant convé, de lo que'ls llibres cantan, l'ha anada sedimentant en un conjunt de forsa que li permet entreprendre obres quines magnituds morals, teològiques, artístiques i fins materials, espantarían a altres pintors, encara que's trobessin al bell cim de la seva feta. Si doncs en J. M. Sert feu atemorir als seus amics comensant per allí aont molts acaban,

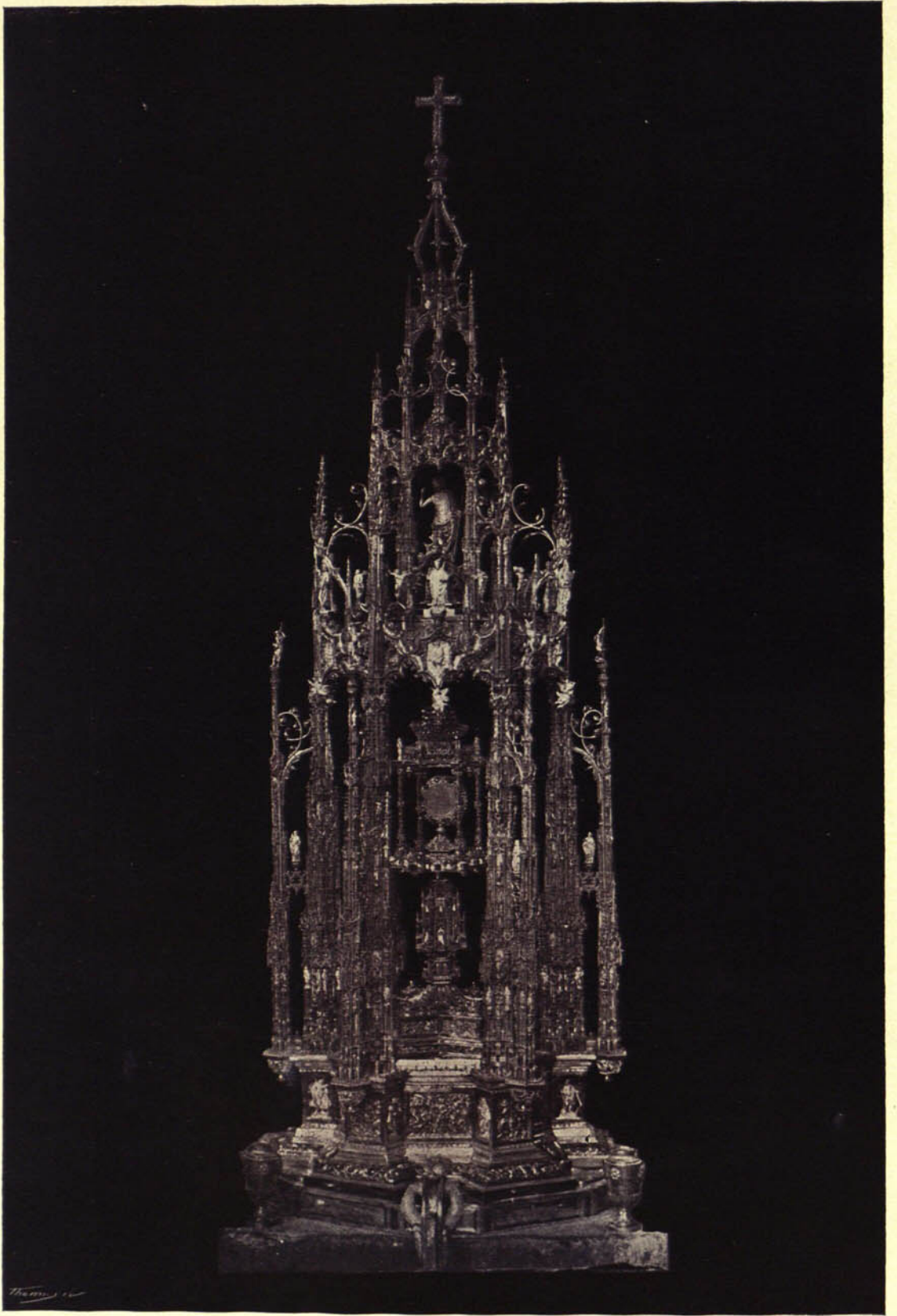
HIPÓGRIF HISPANO-ALARB, EXISTENT EN EL CAMPOSANTO DE
PISSA, AHONT EL PORTAREN ELS PISSANS, DESPRÉS DE PÉNDRE
PART EN UNA EXPEDICIÓ DE CONQUESTA A LES BALEARS, EN 1114

FRAGMENT DEL RETRATO DE DON DIEGO DEL CORRAL
PER VELÁZQUEZ. PERTANY A LA SRA. DUQUESA DE
VILLAHERMOSA. (NEG. MORENO)

DON DIEGO DEL CORRAL Y ARELLANO, PER
VELÁZQUEZ. PERTANY A LA SRA. DUQUESA
DE VILLAHERMOSA. (NEG. MORENO)

CUSTODIA DE TOLEDO, PER ENRIQUE DE ARFE
(1524). — 3 METRES ALT

ESTUDI DE PAISATJE

PER JOSEPH MASRIERA

ara ja'ls té tranquils perque ha seguit planejant cap a les alsaries de la pintura mural, am prou personalitat per que les grans mides d'aquest art dels mestres, li vinguin bé a la grapa d'home fort am la que maneja el seu pinzell intelligent.— M. UTRILLO.

ESTUDI DE PAISATJE

PER JOSEPH MASRIERA

SRA. DUQUESA DE VILLAHERMOSA

FET DE LA DUQUESA DE VILLAHERMOSA. — Publiquém el retrato d'aquesta noble senyora aragonesa, per ser l'heroïna de fet sens precedents entre nosaltres, que més aviat estém acostumats a perdre de vista els objectes d'art i a perdre'ls-hi, amb indiferència.

Al rebre l'oferta d'un riquíssim aficionat americà, per adquirir el retrato d'un antepassat pintat per Velázquez, no sols refusà els trescents mil dolars oferts, sinó que va fer pública promesa de donació al museu del Prado, i aquest es el fet sens precedents, hermós i transcendent, ja que'l guardar lo que no's vol vendre, casi tots ho sabem fer.

El retrato al que nos fem referencia, es el de Don Diego del Corral y Arellano, antepassat de la familia dels Idiaguez i

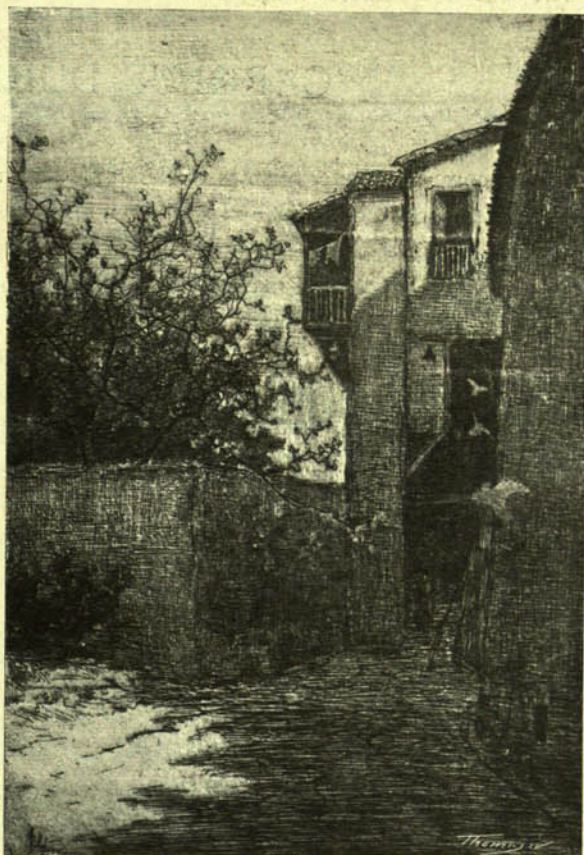
AIGUAFORT

PER A. L'HARDY

Corral, a la que perteneixen els Comtes de Narros i la mare (ja difunta) de la Sra. Duquesa de Villahermosa.

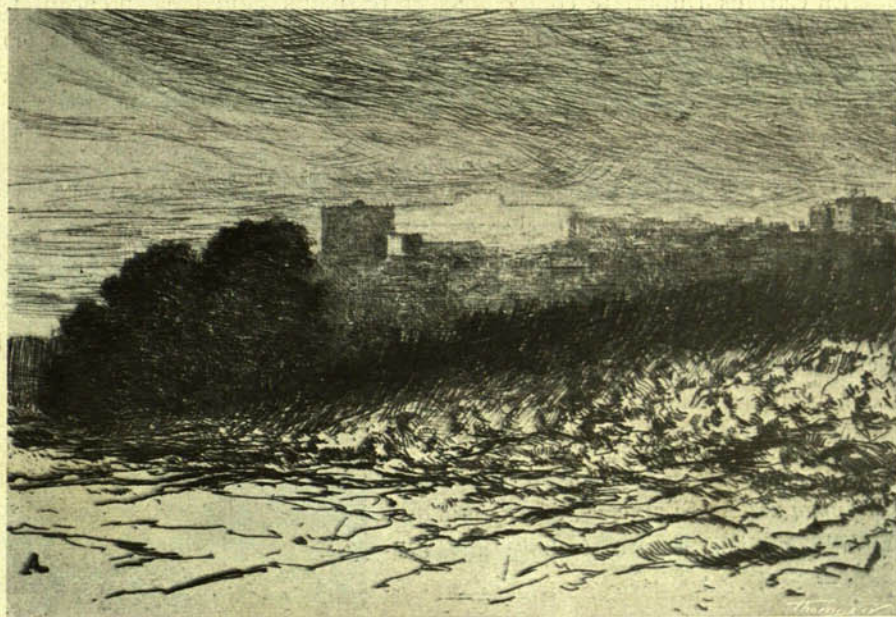
La noble Dama, es ademés coneguda per l'afició que té a les Belles Arts i per la protecció que'ls hi dispensa.

Aquet quadro, ja fou exposat al Museu del Prado quant s'hi celebrà el centenari den Diego Velázquez i's va reproduhir per primera vegada, en l'obra de Don Aureliano de Beruete: *Velázquez*, de la que actualment n'està en premsa, una edició anglesa corretgida, augmentada i millorada en lo que pertoca a les ilustracions.

AIGUAFORT

PER A. L'HARDY

AIGUAFORT

PER A. L'HARDY

CAROLUS DURAN

ELS complicats mecanismes oficials cuidadosament engrassats per el Govern francès, continúan funcionant com en els temps en que foren creats. — Per xó, mentres els Nord-americans fundan l'Academia de París — perquè en ella perfeccionin els seus coneixements els pintors americans pensionats, — Fransa continúa subvencionant am cert rumbo, un nombre de joves pintors qu'a Roma reforcen la seva personalitat... o la perden.

Durant l'última direcció, la del cristallinat acadèmic Guillaume, la Villa Médicis, — aont s'hostejan mutuosament els pensionats francesos, — era un model d'ordre, d'administració, de condícia, i de disciplina, pero l'efecte de les exposicions, era aclaparador per lo indiferents que deixaben.

Aquests anys darrers, l'Academia francesa de Roma, semblava el recibidor dels Llims i segons diu molt bé la premsa italiana, l'històric palau feia cara de ser una silenciosa arcova, vigilat per el vell Guillaume, *dalla voce di farfalla*.

A Fransa, s'creá un estat d'opinió formulat per en Camille Maclair, que demanava am moltes raons de pes, la supressió de les pensions de Roma, i de aquella espléndida casa de dormir.

El nou director, no imposará les seves opinions als joves que'l rodejen i potser farà'ls ulls grossos a la disciplina, limitantse a dirlos el seu parer, sense arribar a l'ordre tácita qu'es el consell i potser aixís aquella reunió de trevellers intel·lectuals, será una reunió d'amics.

En Carolus Durán, té condicions per ressucitar aquell palau encantat, perquè per més que nasqué en 1834, la seva afició als més violents sports, (1) — que puguin ser ocasió d'actituts artístiques, — l'han conservat robust de cos i jovenívol d'esprit, en grau més elevat que molts homens de generacions posteriors.

Ha sigut el primer pintor qu'ha proclamat el credo de la pintura nostra, posant a Velázquez en el més alt nivell de la seva adoració, per quina raó FORMA veu am gran satisfacció, el nou camí qu'indubtablement seguirá l'antiga institució francesa. I el nostre parer també es el dels italians, arribant a dir *L'Illustrazione italiana*, les següents paraules: *Sarà un'aurora, dopo una lunga notte...* Si aixís es, l'Academia de la Villa Médicis, encara té molts anys de vida. — S. D.

CAROLUS DURAN

(1) Trec aquesta paraula d'un original de Llull que l'emplea amb el mateix sentit.

A. L Hardy pintor, per R. Casas

FRONTALS ROMÀNICS DEL MUSEU EPISCOPAL DE VICH
 NEGATIUS DE M. FAU. (VÉGIS EL ARTICLE DE
 MOSSEN GUDIOL, CONSERVADOR DE DIT MUSEU)

MUSEU EPISCOPAL DE VICH

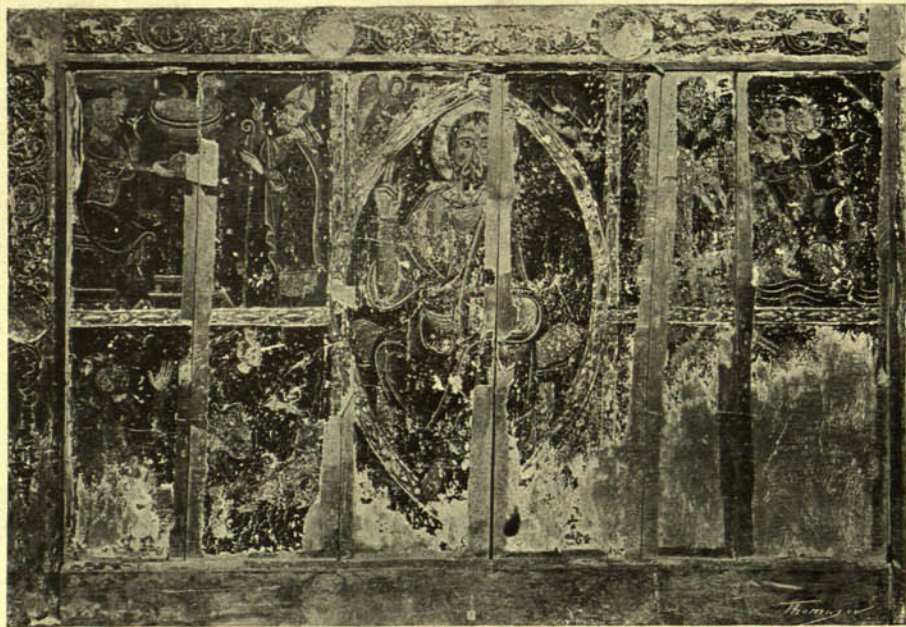
(FIG. III) TAULA ROMÁNICA. (NEG. M. FAU)

LES PINTURES ROMANÍQUES

DEL MUSEU DE VICH

ENTRE els objectes que poden admirar els que visitan el Museu qu'en la ciutat de Vich fundà el gran Bisbe Morgades, cridan sempre l'atenció unes pintures sobre fusta, mostres interessantíssimes del art romànic català. Per tant especial que sia l'objecte de la visita a les col·leccions episcopals vigatanes i encar que s'hagi acudit al Museu per estudiar la més oposada de les seccions que'l formen, un no pot pas sustraure a l'impresió que fa la important serie de mostres pictòriques dels segles x al xii. Es que tothom que hagi saludat, fins que sia lleugerament, els estudis arqueològics, o que s'hagi dedicat a qualsevulla manifestació de les arts del antigor, sempre tindrà de concedir que la saleta ahont están exposades les més venerables probes documentals de la pintura catalana, es quelcom extraordinari i ben diferent de lo que s'acostuma véurer en museus i pinacoteques.

Les pintures romàniques que poden estudiarse en el Museu Episcopal vigatà son en número de setze, haventnhi dues més que ab tot i presentar la disposició i seguir la tradició de les altres, ans han de considerarse com a pertanyents al art comunment anomenat gòtic que al romànic. Aixís la col·lecció, tal com avui está exposada, es sens dubte la més important que s'hagi format, tant per el número d'exemplars, com per la varietat i valua d'aquestos; podentse créurer que a hores d'are resultaria del tot impossible formarne un'altra que l'arribés a sobrepujar, puig qu'entre tots els altres exemplars de taules

MUSEU EPISCOPAL DE VICH

(FIG. V) TAULA ROMÁNICA. (NEG. M. FAU)

romàniques que sabem existeixen, no s'arribaria pas a fer una aplega tant nombrosa.

En les velles pintures vigatanes hi ha molt que observar i estudiar. Primerament sobressurt la qüestió de quina ha sigut la destinació primitiva de tals pintures, quin es el procediment pictòric en que están fetes, quina sa importància pel iconòlec, quin son valor artístic i merament decoratiu, quina fou la època que les produhí. A més d'aixó, podrien notarse en elles preuadisims datos per l'estudi de l'indumentaria, del mobiliari i fins de l'arquitectura primitiva. Llarga fora, doncs, la nostra tasca, si volguessim particularisar i extendrens llargament en tots aquests extrems, i aixís per donar una nota que acompanyi les reproduccions d'aquestes pintures tal com permet aquesta publicació, tindrem de contentarnos am donar una ràpida llambregada, resúm de lo que am l'ausili dels documents escrits, podria dirse en una monografia.

S'ha discutit molt sobre quina era la destinació primitiva dels objectes litúrgics o del mobiliari sagrat que van avaluats i enriquits am les pintures romàniques. Del estudi directe dels exemplars que hi ha en el Museu de Vich i de casi tots els altres de que sabem la existencia, alguns dels qu'hem vist encara empassats en son lloc típic i tradicional, nos apar que pot venirse a sostenir am tota certesa que's tracta de *frontals* o *palis d'altar*. Sols en un dels exemplars que coneixem podria venirse en dubte de si's tracta d'un retaule dels que van sobre la part posterior de la mesa o taula d'altar, essent del tot improbable qu'en els demés cassos s'hagi de donarlosli el nom de retaules, com fa ben poc temps ha pretingut sostenir un volgut i entés arqueòlec de Madrid. La construcció qu'ells presentan, ses mides i la circumstancia d'ha-

FRONTAL ROMÀNIC DEL MUSEU EPISCOPAL DE
VICH (BARCELONA). FIG. IV. NEG. DE M. FAU

MUSEU EPISCOPAL DE VICH. (FIG. VI) TAULA ROMÀNICA. (NEG. M. FAU)

un exemplar que'n té'l mateix Museu vigatà i'l que deuría conservar-se a Sant Cugat del Vallés, sortint-se'n encara amb menys despeses fent-los de fusta pintada, tal com són els de que parlém. I fossin de la matèria que's volgués, uns i altres presentaven disposicions semblants, distribuint-se d'una manera similar les representacions sagrades que ostentaven aixís els valuosos com els més modestos, tant els esculpits com els senzillament policromats, de igual manera's de fusta que's de metall, qu'en número ben reduït han arribat fins a nostres dies.

I és molt de notar aquesta riquesa i la importància que fins les esglésies i parròquies més senzilles han donat sempre al altar, considerant-lo com a centre i lloc més digne del temple. També crida l'atenció la relativa pobresa de bons motius ornamentals qu'en pintura i decorant els murs interiors del lloc sagrat hem assolit nosaltres i la relativa importància i abundor de pintures sobre taula existents en terra catalana. Les nostres velles esglésies romàniques se comprén que si no podían decorar amb pintures son interior, no's descuidaven pas d'ornar l'altar ahont s'hi celebrava'l Sant Sacrifici amb un pali en que s'hi vegessin les santes representacions que convenia tinguessen a la memòria's els fidels qu'assistían als exercicis del culte. D'aquí'n resulta qu'aquesta importància tributada al pali d'altar feu que després quan s'anaren introdu-

ber-hi frontals apropiats per vestir el davant del altar i altres al objecte d'ornar els costats del mateix, tot confirma que's tracta de lo que's antics ne deyan *tabula altaris*, i's arqueòlegs conciben amb el nom d'*antependium*. Aquests frontals en nostres petites esglésies ocupaban el lloc qu'en les seus i grans monestirs omplían els *antependia* fets de metalls, ja fossin d'or o argent daurat i gemat, ja d'aram batut i esmaltat i deguts als trassuts artesans de Limoges. Quan no's podia fer un pali d'aquests costosos, se buscava qui'l sapigués obrar en fusta esculpida, com

MUSEU EPISCOPAL DE VICH (FIG. IX)
TAULA ROMÁNICA (SANT PERE). (NEG. M. FAU)

hint els frontals i cobridors de riques teles o brodats, les velles pintures que havían deixat les passades centúries, quedessen allí amagades i oblidades sota la sagrada taula ahont s'han trovat avui.

Les pintures romàniques vigatanes son totes colorides al ou, notantshi al demunt un barnís, que apar a base de trementina, que al assecarse, enrantcintse i a voltes fumantse poc a poc, ha anat adquirint una patina que les fa més venerables. Les més antigues mostran sols uns pocs colors: el groc, el vermell, el blau, el blanc, el vert i el negre, observantshi algunes superposicions per donar algun tó intermitx. Després van apareixent les variants i entonacions diferents d'aquests colors, am lo que s'augmenta la gama de la paleta dels artistas. El vermell, el groc, el vert i el blau son per aixó en tots els temps romànics els que

dominan. En algunes d'aquestes taules, ja a finals del segle XI, hi apareix l'or; un daurat ric i que té l'aire de ser donat al pinzell am la pulverisació del metall. Per augmentar la riquesa ornamental aviat les obres pictòriques s'enriqueixen am faixes fetes de pasta, am les que s'imitan bandes i orles decoratives en les que lo més sovint i en principi, es fácil véurehi figurar les imitacions de pedrería, seguint les serpentines per donar després lloc a motius trets del art ojival.

Alguns frontals similars als vigatans i procedents del Ribagorsa i de la ratlla d'Aragó, s'ha de notar que mostran major abundancia d'aquests relleus de pasta de guix, arribant algun fins a tenirhi tots els campers obrats a semblansa dels pomposos estofats de les derrerías del goticisme. I aixó demostrá portarse fins a la exageració, haventhi noticia d'un pali que presenta tota sa ornamentació i figures rellevades en pasta.

N'hi ha prou am véurer alguna de les pintures romàniques, per ferse càrrec de sa preparació. Llest l'obra del fuster, am la obradura d'un empostat llis que resultava enquadrat per una especie de marc plá i amb un xanflá que lliscava fins a trobar el camper, donantse al tot una alsada próximament d'un metre am l'amplada que requería l'altar a que's destinava, venía el pintor comensant per cubrir totes les juntures i esquerdes am tires de pergamí i més comunment de drap, que després quedavan amagades pel enguixat general.

FRONTAL ROMÁNIC DEL MUSEU EPISCOPAL DE
VICH (BARCELONA). FIG. VII NEG. DE M. FAU.